Euroopa Parlament
2024-2029

Väliskomisjon

2025/2167(INI)

12.1.2026

RAPORTI PROJEKT

Euroopa Parlamendi soovituse kohta nõukogule, komisjonile ja komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, mis käsitleb ÜRO Peaassamblee 81. istungjärku
(2025/2167(INI))

Väliskomisjon

Raportöör: Andrey Kovatchev

SISUKORD

lk

EUROOPA PARLAMENDI SOOVITUSE PROJEKT 3

SELETUSKIRI 8

LISA: SISENDI DEKLARATSIOON 9

EUROOPA PARLAMENDI SOOVITUSE PROJEKT

nõukogule, komisjonile ja komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, mis käsitleb ÜRO Peaassamblee 81. istungjärku (2025/2167(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse ÜRO põhikirja,

– võttes arvesse Euroopa Liidu lepingut, eriti selle artikleid 21, 34 ja 36,

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut (ELi toimimise leping), eriti selle artikleid 208, 214 ja 220,

– võttes arvesse ÜRO Peaassamblee 80. istungjärku,

– võttes arvesse ÜRO Peaassamblee 18. juuli 2025. aasta resolutsiooni 79/318 algatuse „UN80“ kohta,

– võttes arvesse ÜRO Peaassamblee 24. veebruaril 2025 vastu võetud resolutsiooni ES-11/7 tervikliku, õiglase ja püsiva rahu edendamise kohta Ukrainas,

– võttes arvesse ÜRO Peaassamblee 17. detsembri 2024. aasta resolutsiooni 79/174 usu- ja veendumusvabaduse kohta,

– võttes arvesse ÜRO Peaassamblee 22. septembri 2024. aasta resolutsiooni 79/1 tulevikupakti kohta,

– võttes arvesse ÜRO Peaassamblee 10. mai 2011. aasta resolutsiooni 65/276 Euroopa Liidu osalemise kohta Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni töös,

– võttes arvesse ÜRO peasekretäri 5. detsembri 2011. aasta aruannet „Shifting Paradigms: United to Deliver“ (Muutuvad paradigmad. Ühinenud, et tulemusi saavutada),

– võttes arvesse ÜRO peasekretäri 4. septembri 2025. aasta aruannet 2026. aastaks kavandatud programmieelarvega seotud muudetud eelarvestuse kohta ning rahuvalveoperatsioonide toetuskonto kohta aastateks 2025–2026,

– võttes arvesse ÜRO peasekretäri 31. juuli 2025. aasta aruannet „Report of the mandate implementation review“ (Aruanne volituste täitmise läbivaatamise kohta),

– võttes arvesse oma 9. juuni 2021. aasta soovitust nõukogule ÜRO Peaassamblee 75. ja 76. istungjärguks[1],

[1] ELT C 67, 8.2.2022, lk 150.

– võttes arvesse nõukogu 20. oktoobri 2025. aasta järeldusi ELi ja ÜRO rahu- ja julgeolekualase strateegilise partnerluse täiustamise kohta: ühised prioriteedid 2025–2028,

– võttes arvesse nõukogu 23. juuni 2025. aasta järeldusi, milles käsitletakse ELi prioriteete Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis ÜRO Peaassamblee 80. istungjärgul (september 2025 –september 2026),

– võttes arvesse nõukogu 27. jaanuari 2025. aasta järeldusi ELi prioriteetide kohta ÜRO inimõigusi käsitlevatel foorumitel 2025. aastal,

– võttes arvesse Euroopa Ülemkogu 20. märtsi 2025. aasta kohtumise järeldusi,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 121,

– võttes arvesse väliskomisjoni raportit (A10-0000/2025),

A. arvestades, et praeguses geopoliitilises kliimas on väga tähtis säilitada ja tugevdada reeglitel põhinevat rahvusvahelist korda ning tagada valitsustevaheliste organisatsioonide tõhus toimimine;

B. arvestades, et mitmepoolne süsteem seisab silmitsi kasvavate ohtudega, nagu Venemaa rünnakud ülemaailmse rahu ja julgeoleku struktuuri, sealhulgas ÜRO Julgeolekunõukogu vastu, Hiina kasvav mõju ja USA osaluse ümberkujundamine rahvusvahelistes organisatsioonides, samuti rahastamiskärped, mis mõjutavad kriitilise tähtsusega valdkondi nagu humanitaarabi, haridus, tervishoid ja rahu kindlustamine;

1. soovitab nõukogul, komisjonil ja komisjoni asepresidendil ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgel esindajal:

Mitmepoolsuse kaitsmine ja tugevdamine

a) jätkata tõhusa mitmepoolsuse toetamist, mille keskmes on ÜRO, edendada ja kaitsta rahvusvahelist õigust ning järgida ÜRO põhikirja norme ja põhimõtteid, sealhulgas suveräänsust, territoriaalset terviklikkust, poliitilist sõltumatust, enesemääramist ning inimõiguste ja põhivabaduste kaitset;

b) kindlalt jätkata universaalsete inimõiguste, demokraatia, inimväärikuse, võrdsuse ja õigusriigi põhimõtte austamise, kaitse ja järgimise toetamist kooskõlas nõukogu 2025. aasta järeldustega ELi prioriteetide kohta ÜRO inimõigusi käsitlevatel foorumitel;

c) kinnitada veel kord mitmepoolsete organisatsioonide olulist rolli konfliktide lahendamise ja ülemaailmse juhtimise asendamatu platvormina;

ÜRO süsteemi reform

d) toetada ÜRO süsteemi ulatuslikke reforme ja edendada algatuse „UN80“ reformikava, mille eesmärk on suurendada ÜRO tegevuse tulemuslikkust, tõhusust, läbipaistvust, rahalist kestlikkust ja reageerimisvõimet, et ta suudaks lahendada praegusi ja tekkivaid ülemaailmseid probleeme;

e) toetada ÜRO Julgeolekunõukogu põhjalikku reformimist, et muuta see tulemuslikumaks, kaasavamaks, läbipaistvamaks, demokraatlikumaks ja vastutustundlikumaks, tagades, et see kajastab paremini tänapäeva ülemaailmset tegelikkust, luues tingimused veto kasutamise rangeks piiramiseks, kui see blokeerib ÜRO olulist tegevust, ning seades eesmärgiks see tulevikus täielikult tühistada;

f) julgustada liikmesriike kooskõlastama oma tegevust ÜRO organites ja asutustes ning töötama ÜRO eriraportööride süsteemi reformimise nimel; võtta vastu menetlused, mis võimaldavad tulemuslikult reageerida mis tahes võimalikule kallutatusele ja ebatõhususele, mis võib ohustada ÜRO asutuste volitusi, tagades töötajate piisava kontrollimise ja järelevalve ning vajaduse korral nende tagandamise;

g) jätkata koostöö tugevdamist partneritega, näiteks Ameerika Ühendriikidega, et saavutada konsensus ja edendada tulemuslikku mitmepoolset korda;

h) tuletada meelde ÜRO Julgeolekunõukogu kohustust kaitsta rahvusvahelist rahu ja julgeolekut ning tagada vastutusele võtmine rahvusvahelise õiguse rikkumiste eest ja uurida viise, kuidas tugevdada ÜRO Peaassamblee rolli selles valdkonnas, kasutades ELis kasutatavale sarnanevat kvalifitseeritud häälteenamuse süsteemi, mille kohaselt ÜRO Peaassamblee resolutsioone, mille poolt hääletab kaks kolmandikku liikmetest, kes esindavad kahte kolmandikku elanikkonnast, peetakse siduvaks;

Rahu ja julgeolek

i) kinnitada veel kord oma hukkamõistu Venemaa ebaseaduslikule agressioonisõjale Ukraina vastu ning rünnakutele ülemaailmse rahu- ja julgeolekustruktuuri, sealhulgas ÜRO Julgeolekunõukogu instrumentide vastu; toetada Ukrainas täielikku relvarahu, et leevendada tsiviilelanike kannatusi, ning terviklikku, õiglast ja püsivat rahu, sealhulgas tugevaid julgeolekutagatisi, mis põhinevad ÜRO põhikirjal ja rahvusvahelisel õigusel, tagades samal ajal täieliku vastutuse sõjakuritegude eest; toetada ÜROd õiguslike mehhanismide kindlaksmääramisel, et võtta Venemaa külmutatud varad kasutusele Ukraina ülesehitamiseks, tekitamata ELi liikmesriikidele rahalist koormust;

j) väljendada muret suurenenud vastasseisu ohu pärast kogu Lähis-Idas ning Iraani ja tema piirkondlike esindajate destabiliseeriva rolli pärast; suurendada diplomaatilisi pingutusi mitmepoolsetel foorumitel ja püüda teha tihedamat koostööd ELi partneritega piirkonnas, et toetada pingete leevendamist, ülesehitamist ja sisukat dialoogi; nõuda tungivalt, et kõik osalejad täidaksid oma rahvusvahelisest õigusest tulenevaid kohustusi, et saavutada õiglane, kõikehõlmav ja püsiv rahu, mille aluseks on kahe riigi kooseksisteerimisel põhinev lahendus;

k) osaleda diplomaatilistes pingutustes, et vältida edasist eskaleerumist Taiwani väinas ja Lõuna-Hiina merel ning seista vastu praeguse olukorra mis tahes ühepoolsele muutmisele; teha sarnaselt meelestatud partneritega koostööd, et tugevdada piirkonna stabiilsust; rõhutada, et ÜRO resolutsioonis 2758 ei

määrata kindlaks Hiina Rahvavabariigi suveräänsust Taiwani üle, ning suurendada toetust Taiwani sisulisele osalemisele rahvusvahelistes organisatsioonides;

l) jätkata koostööd ÜROga, et lahendada ülemaailmseid julgeolekuprobleeme konfliktide ennetamise, vahendamise, rahu kindlustamise ja kriisiohjamise teel kooskõlas ELi ja ÜRO rahu- ja julgeolekualase strateegilise partnerlusega; tunnistada ÜRO rahuoperatsioonide olulist rolli ja võimendada nende operatsioonide tuleviku läbivaatamist, et tagada nende kohandamine vastavalt tänapäeva julgeolekumaastikule;

m) võtta teadmiseks tõsised riskid, mis tulenevad uuest võidurelvastumisest ja ülemaailmsete desarmeerimispüüdluste nõrgenemisest, mis on suures osas tingitud Venemaa, Hiina ja Põhja-Korea tuumavõimsuse suurendamisest; jätkata massihävitusrelvade leviku tõkestamist ja relvastuskontrolli reguleerivate mitmepoolsete raamistike ning relvade ja kahesuguse kasutusega kaupade ja tehnoloogia eksporti reguleerivate raamistike kaitsmist ja tugevdamist; edendada ja tugevdada mitmepoolseid vahendeid keemia- ja bioloogiliste relvade tootmise, ladustamise ja kasutamise vastu;

Kestlik areng ja inimõigused

n) jätkata inimõigustel põhineva lähenemisviisi lõimimist kestlikku arengusse; rõhutada ELi juhtivat rolli maailma suurima ametliku arenguabi andjana; võimendada veelgi strateegiat „Global Gateway“, mis on kestlik, läbipaistev, demokraatlik ja väärtuspõhine alternatiiv konkureerivatele taristualgatustele ning mis aitab kaasa kestliku arengu eesmärkide saavutamisele, edendades vastastikust majanduskasvu, majandustegevust ja töökohtade loomist partnerriikides, tugevdades samal ajal ELi strateegilist autonoomiat, geopoliitilist positsiooni ja ülemaailmset usaldusväärsust;

o) kinnitada ühemõtteliselt, et kõiki ÜRO konventsioonides sätestatud inimõigusi tuleb täielikult järgida; kutsuda ÜROd üles mõistma hukka ülemaailmsed suundumused, mis neid õigusi kahjustavad, sealhulgas inimõiguste üha suurem marginaliseerumine ja kodanikuühiskonna tegutsemisruumi ahenemine;

p) seada prioriteediks võitlus desinformatsiooni vastu, mida levitatakse suurte digiplatvormide algoritmilise võimendamise kaudu, suurte keelemudelite üha laiema kasutamise vastu ilma piisavate kaitsemeetmeteta, nende ärakasutamise vastu pahatahtlike välisosalejate poolt ning suurte tehnoloogiaettevõtete suutmatuse vastu täita oma kohustusi, mis tulenevad kehtivatest selleteemalistest õigusaktidest ning mis õõnestab demokraatiat ja valimisprotsesse;

q) tugevdada usu- ja veendumusvabaduse edendamist ning nõuda jõulisemaid meetmeid usu- ja muude vähemuste, sealhulgas kristlike kogukondade kaitsmiseks;

r) tugevdada ELi pühendumust ülemaailmse tervishoiu edendamisele koos partneritega;

°

° °

2. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev soovitus nõukogule, komisjonile ja komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale.

SELETUSKIRI

Võttes arvesse kasvavat ülemaailmset ebastabiilsust, arvukaid konflikte ja kriise ning mitmepoolset süsteemi ähvardavate ohtude suurenemist, on väga tähtis säilitada ja tugevdada reeglitel põhinevat rahvusvahelist korda ning tagada valitsustevaheliste organisatsioonide tõhus toimimine; Raportis rõhutatakse vajadust toetada tulemuslikku reeglitel põhinevat mitmepoolset korda, mille keskmes on ÜRO, edendada ja kaitsta rahvusvahelist õigust ning järgida ÜRO põhikirja reegleid ja põhimõtteid, töötades samal ajal tulemuslikuma, tõhusama, läbipaistvama, rahaliselt kestlikuma ja reageerimisvõimelisema ÜRO nimel, mis on võimeline lahendama praegusi ja tekkivaid ülemaailmseid probleeme.

Raportis tuletatakse meelde ELi pühendumust inimõigustele, kestlikule arengule ja mitmepoolsele koostööle, rõhutades liidu juhtivat rolli arenguabis, tema toetust kestliku arengu eesmärkidele ning vajadust võidelda desinformatsiooni vastu ja kaitsta põhivabadusi ning usu- ja veendumusvabadust. Samuti rõhutatakse, kui oluline on ajakohastada ÜRO volitusi ja tavasid, et tagada tõhusus, erapooletus ja usaldusväärsus kogu süsteemis.

Raportis kutsutakse üles mitmepoolse koostöö võimendamisele, et paremini lahendada praegusi probleeme, nagu rahvusvahelise rahu ja julgeoleku säilitamine, massihävitusrelvade leviku tõkestamine, kestliku arengu toetamine ja inimõiguste edendamine kogu maailmas.

LISA: SISENDI DEKLARATSIOON

Vastavalt kodukorra I lisa artiklile 8 kinnitab raportöör, et kasutas raporti projekti koostamisel oma raportis toimikuga seotud küsimuste kohta sisendmaterjali, mida ta sai järgmistelt huvide esindajatelt, kes kuuluvad kohustuslikku läbipaistvusregistrit käsitleva institutsioonidevahelise kokkuleppe[2] kohaldamisalasse, või järgmistelt kolmandate riikide ametiasutuste, sealhulgas nende diplomaatiliste esinduste ja saatkondade esindajatelt:

1. Huvide esindajad, kes kuuluvad kohustuslikku läbipaistvusregistrit käsitleva institutsioonidevahelise kokkuleppe kohaldamisalasse
2. Kolmandate riikide ametiasutuste, sealhulgas nende diplomaatiliste esinduste ja saatkondade esindajad

Eespool esitatud loetelu koostamise eest vastutab ainuisikuliselt raportöör.

Kui loetelus on märgitud füüsiliste isikute nimi või ametikoht või mõlemad, kinnitab raportöör, et ta on esitanud asjaomastele füüsilistele isikutele Euroopa Parlamendi andmekaitseteate nr 484 (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do), milles on kindlaks määratud nende isikuandmete töötlemise suhtes kohaldatavad tingimused ja sellise töötlemisega seotud õigused.

[2] Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni 20. mai 2021. aasta institutsioonidevaheline kokkulepe kohustusliku läbipaistvusregistri kohta (ELT L 207, 11.6.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2021/611/oj).